

PM 1 Hur ska vi förstå ett existentiellt hållbart liv

Svenska kyrkan lyfter det andliga och existentiella som en fjärde dimension av hållbar utveckling, jämställt och odelbart med de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna. Vi baserar det på FN:s barnkonvention som betonar barnets rätt till andlig utveckling och andlig välfärd. Världshälsoorganisationen (WHO) talar om hopp, harmoni, helhet, meningsfullhet, förundran, andlig kontakt, personlig tro och gemenskap som nödvändiga villkor för existentiell hälsa. För en kristen kyrka är detta centrala värden.¹

Ett Biskopsbrev om klimatet och Uppsala pastorat

I *Ett Biskopsbrev om klimatet* från 2019 beskriver de att människan mår bra av att känna en förundran över att vi finns till och att den värld vi andas och lever i har funnits till i miljarder år.² Förundran väcker engagemang för klimatfrågan menar Svenska kyrkan. Biskopsbrevet beskriver tacksamheten till skapelsens finstämdhet och jordens skönhet. Brevet pratar om att organisera samhället socialt, ekologiskt och ekonomiskt samt andligt hållbart.³ Man beskriver klimatkrisen som existentiell och andlig eftersom den ställer frågor om vilken människans roll är? Vilket ansvar har vi för medmänniskor långt borta i tid och rum? Vad gör vi med vår oro? Vad får oss att börja hoppas? Man tänker att förändrade konsumtionsmönster ger ökad livskvalitet genom att skapa ett hållbart samhälle och ett gott liv. Lyckoforskningen visar att de aktiviteter som människor upplever som mest tillfredsställande medför en liten klimatpåverkan.⁴ Klimatfrågan skapar oro genom att beröra våra innersta känslor och värderingar, därför är den existentiell och andlig. Samtidigt är klimatfrågan diffus och konkret på samma gång, det gör att den blir existentiellt svårhanterad. Vårt individuella ansvar i förhållande till det stora kollektivet och tidsspannet från handling till effekt kan göra det svårt att ta ett ansvar på det personliga planet. I klimatbrevet lyfter man fram en studie som genomförts på svenska ungdomar som visar att de som upplever en existentiell mening i livet och är övertygade om att vi kan lösa klimatkrisen och själva är engagerade, mår bäst.⁵ Hoppet är den största kraften i förändring.⁶ Hoppet bygger på det som är möjligt och tron ger en målbild som skapar engagemang. Man vidareutvecklar detta till slutsatsen, att vara med och bidra till en positiv förändring, att vara en del av lösningen och inte en del av problemet, kan ge kraft och livsmening. När vi strävar efter ett långsiktigt mål som är större än oss själva blir det lättare för oss att vila i tillit till det vi kan göra.

I *Uppsala pastorats Församlingsinstruktion 2023-2026* är hållbarhet ett prioriterat område med bland annat perspektivet existentiell hållbarhet med rum för samtal om liv och död.⁷ Människor ska rustas så att de bidrar till ett existentiellt hållbart samhälle och ha tillgång till introduktion och fördjupning i kristen tro så att de har redskap att leva ett existentiellt hållbart liv.⁸

---

¹ Svenska kyrkan, *Andlig och existentiell hållbarhet*, <https://www.svenskakyrkan.se/andlig-och-existentiell-hallbarhet> hämtad (2024-03-01)

² Svenska kyrkan, *Ett Biskopsbrev om Klimatet Svenska kyrkans biskopar* (2019), s. 9 <https://www.svenskakyrkan.se/klimatbrevet> (2024-07-27)

³ Svenska kyrkan, *Ett Biskopsbrev om Klimatet Svenska kyrkans biskopar* s.10

⁴ Svenska kyrkan, *Ett Biskopsbrev om Klimatet Svenska kyrkans biskopar* s. 38

⁵ Svenska kyrkan, *Ett Biskopsbrev om Klimatet Svenska kyrkans biskopar* s. 48

⁶ Svenska kyrkan, *Ett Biskopsbrev om Klimatet Svenska kyrkans biskopar* s. 56

⁷ Svenska kyrkan Uppsala, *Uppsala pastorat Församlingsinstruktion 2023-2026*, s. 11 <https://www.svenskakyrkan.se/filer/f4e005ac-f16c-48f0-b219-fbd6c519106a.pdf> (2023-06-01)

⁸ Svenska kyrkan Uppsala, *Uppsala pastorat Församlingsinstruktion 2023-2026*, s. 12

Vad avser Uppsala pastorat då de vill bidra till ett existentiellt hållbart liv?

Konceptet existentiell används flitigt i skandinaviska vårdjournaler utan att ha varit ett definierat begrepp. I artikeln, *Existential in Scandinavian Healthcare Journals: An Analysis of the Concept and Implications for Future Research*, beskriver de hur de gått tillväga för att kunna definiera begreppet existentiell enligt nedan.

The term existential related to health refers to fundamental, basic condition of being human. The existential is based on the irrefutable fact that we live and will die, facing conditions and uncertainties along the way beyond our control. The existential is expressed primarily through a quest for making and seeking meaning in life in general, as well as in demanding situations. This may involve movements between suffering and re-orientation and meaning and meaningless. Existential concerns can be integrated into both religious, secular and spiritual worldviews.⁹

Definitionen baseras på deras fynd inom vården som rör det vardagliga livet i att vara människa, spänningen mellan att lida och att omorientera sig i livet, samt dynamiken mellan meningslöshet och meningsfullhet i livssituationer, samt användningen av och avgränsningen av begreppet existentiell inom andliga, religiösa och sekulära sammanhang relaterade till världsbild och ontologiska aspekter. De delar in begreppet existentiell i tre områden och tänker sig en cirkel där origo av cirkeln är att bara vara människa i vardagen, nästa ring i cirkeln är dynamiken mellan lidande och omorientering i livet samt gapet mellan mening och meningslöshet, yttersta ringen består av olika perspektiv och förståelse av världsbilder som omfattar sekulära, andliga och religiösa. Författarna till artikeln lyfter fram att de inte tagit med gemenskap i begreppet existentiell, trots att människan har ett behov av att vara tillsammans med andra.¹⁰

Hållbar utveckling definieras som en utveckling som tillfredsställer dagens mänskliga behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

Den brasilianska ekonomen Manfred Max-Neef (1932-2019) ifrågasätter att den ekonomiska tillväxten är målet och inte att tillfredsställa mänskliga behov eller att bidra till bevarandet av planetens ekosystem. Han har definierat mänskliga behov utifrån två perspektiv, det axiologiska och det existentiella. Axiologiska behov är: Näring (mat, vatten, luft), skydd (psykisk och fysisk säkerhet), kärlek, att förstå, delaktighet, fritid och rekreation, kreativitet, identitet och frihet, transcendens (att vara en del av något större är ibland inkluderat). Existentiella behov handlar om att: vara, ha, göra och att interagera. Mänskliga behov förändras inte så mycket över tid utan det är hur vi väljer att tillfredsställa våra behov som förändras med tiden. Max-Neef kallar dessa för tillfredsställare. Hans utgångspunkt är holistisk vilket betyder att våra behov inte uppstår enskilt utan att de är en väv av samtidiga behov och när ett behov tillfredsställs, så skapas det synergier där andra behov också tillfredsställs. Ett exempel är en mamma som tillfredsställer sitt spädbarns behov av näring med amning, och samtidigt behovet av skydd, kärlek och identitet.¹¹ Hur människor väljer att tillfredsställa sina behov har förändrats över tid och skiljer olika kulturer från varandra.

---

⁹ Marianne Rodriguez Nygaard, Anne Austad, Torgeir Sörensen och Oddgeir Synnes, *Existential in Scandinavian Healthcare Journals: An Analysis of the Concept and Implications for Future Research*, *Religions*, 13:979, 2022, s.16

¹⁰ Rodriguez Nygaard, Austad, Sörensen och OdSynnes, *Existential in Scandinavian Healthcare Journals: An Analysis of the Concept and Implications for Future Research*, s. 17

¹¹ Manfred Max-Neef, *Development and human needs*, *Development Ethics*, 2010, s. 169-186

Kristendomen har haft och har en stor påverkan på utvecklingen av västerländsk kultur och har kritiserats för att ha drivit på klimatkrisen, men kristendomen kan även vara en del av lösningen på klimatproblemen och inspirera till nya tankar om livskvalitet, anser Martine Vonk. Vonk sökte efter västerländska kristna traditioner som varit verksamma under en längre tid och som hade låg negativ påverkan på planeten. Hon valde att studera Amish, Hutteriter, Franciskanerorden och Benediktinerorden. Hon undersökte vad de äter, hur de transporterar sig, energianvändning och jordbrukskultur. Syftet var att undersöka hur världsbilder kan översättas till värderingar och idéer om det goda livet som leder till lägre miljöpåverkan.¹² När utveckling är definierad som ekonomisk tillväxt med kortsiktiga vinster kommer vi inte att lyckas med den hållbara omställningen, men om vi i stället kan fokusera på vad som är livskvalitet på lång sikt, som är sprungen ur en hållbar världsbild med värderingar som ger låg negativ påverkan på miljön kan vi kanske lyckas, skriver Vonk. De mest lovande gemensamma värderingarna för en hållbar livsstil hos de religiösa traditionerna var; succesiv stabilitet, måttfullhet, ödmjukhet, livsrytm och reflektion. Vi behöver konsumera mindre och att välja kvalitet före kvantitet, måttlighet genererar ett andligt välmående. Det hjälper att ingå i en organisation eller grupp som ger struktur över tid med syfte att fokusera på livskvalitet och för att vidmakthålla en hållbar livsstil. Reflektion över värderingar och livskvalitet och översätta det till faktiska beteenden är också viktigt.¹³

Avslutningsvis, om begreppet existentiell uppfattas som en individs upplevda mening med livet, både i det stora och det lilla, i form av en inre hållbarhet, kan hur vi väljer att tillfredsställa våra behov definieras i en yttre hållbarhet. Jag tänker att en existentiell hållbar livsstil tillfredsställer individens behov idag utan att äventyra framtida generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. Utmaningen vi står inför är att hitta meningsskapande tillfredsställare som gynnar planeten och mänskligheten och där individen själv hittar en mening i livet.

Kan tro, hopp, kärlek, en förundran över det finstämda i livet och tacksamhet hjälpa oss att hitta en mening i livet och öka engagemanget i den hållbara omställningen?

---

¹² Martine Vonk, Sustainability, Values and Quality of Life What we can learn from Christina Communities, *Philosophia Reformata*, vol. 77, No. 2, 2012, s. 114-115

¹³ Vonk, Sustainability, Values and Quality of Life What we can learn from Christina Communities, *Philosophia Reformata*, vol. 77, No. 2, 2012, s. 133